

Bożena GRAD, Ewa FERENSZTAJN-GALARDOS, Renata KRAJEWSKA

WIEDZA, UMIEJĘTNOŚCI, KOMPETENCJE SPOŁECZNE W ŚWIETLE NOWYCH UWARUNKOWAŃ KRAJOWYCH RAM KWALIFIKACJI NA PRZYKŁADZIE KIERUNKU TURYSTYKA I REKREACJA

Streszczenie

W artykule omówiony został program kształcenia opracowywany przez Zespół, na kierunku Turystyka i Rekreacja na Uniwersytecie Techniczno – Humanistycznym, w odniesieniu do Krajowych Ram Kwalifikacji z uwzględnieniem wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych.

W pierwszej części rozważań zdefiniowane zostały efekty kształcenia jako istota Krajowych Ram Kwalifikacji.

W drugiej zaś przedstawione zostały prace Zespołu opracowującego efekty kształcenia na kierunku Turystyka i Rekreacja na Uniwersytecie Technologiczno - Humanistycznym w Radomiu. Zgodnie z przyjętymi założeniami Zespół umiejscowił kierunek ten w trzech obszarach kształcenia, uznając go tym samym jako interdyscyplinarny.

WSTĘP

Strategia budowy zintegrowanego obszaru szkolnictwa wyższego w Unii Europejskiej w tym także w Polsce uwzględnia zalecenia Procesu Bolońskiego, które z jednej strony zachęcają do podtrzymywania i rozwijania różnorodnych form, programów i instytucji kształcenia na poziomie wyższym, z drugiej zaś postulują stworzenie możliwości porównywania osiągnięć i kwalifikacji osób uczących się. Narzędziem realizacji tych dwu zaleceń są Europejskie i Krajowe Ramy Kwalifikacji (KRK).

Wdrażanie Ram Kwalifikacji do polskiego systemu edukacji to zobowiązanie międzynarodowe, wynikające nie tylko z realizacji założeń Deklaracji Bolońskiej, ale również postanowień Konferencji w Bergen z 2005, w której udział wzięli ministrowie szkolnictwa wyższego z 46 krajów, czy też wynikające z Zalecenia Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 kwietnia 2008 r.

Proces wdrażania Krajowych Ram Kwalifikacji obejmuje zróżnicowane narzędzia, służące podnoszeniu jakości kształcenia w szkolnictwie wyższym.

1. EFEKTY KSZTAŁCENIA JAKO ISTOTA KRAJOWYCH RAM KWALIFIKACJI

„Krajowe ramy kwalifikacji” oznaczają narzędzie służące do klasyfikowania kwalifikacji na wyszczególnione według przyjętego zespołu kryteriów poziomy osiągnięć w uczeniu się, które ma na celu integrację i koordynację krajowych podsystemów kwalifikacji oraz poprawę przejrzystości, dostępności, rozwoju i jakości kwalifikacji w odniesieniu do rynku pracy i społeczeństwa obywatelskiego.[5]

Krajowe Ramy Kwalifikacji opisują wzajemne relacje występujące między kwalifikacjami, integrujące różne krajowe podsystemy kwalifikacji w celu zwiększenia przejrzystości, dostępności i jakości zdobywanych kwalifikacji. Stworzone KRK było między innymi odpowiedzią na potrzeby rynku pracy i społeczeństwa obywatelskiego. Istotą KRK jest opis obejmujący hierarchiczny system poziomów kwalifikacji, w ramach którego każda kwalifikacja jest umieszczona na jednym z odpowiednich poziomów.

Dzięki przyporządkowaniu krajowych poziomów kwalifikacji do odpowiadających im poziomom w Europejskich Ramach Kwalifikacji, możliwe jest porównywanie zdobytych kwalifikacji w całej Europie.

Uwzględnione w KRK poszerzanie i uznawanie wiedzy, umiejętności i kompetencji obywateli ma kluczowe znaczenie dla ich rozwoju osobistego, konkurencyjności, zatrudnienia i spójności społecznej w Unii Europejskiej. Elementy te powinny ułatwiać międzynarodowy przepływ zarówno pracowników jak i osób uczących się, a tym samym sprzyjać spełnianiu wymogów w zakresie podaży i popytu na europejskim rynku pracy. Szczęólnego znaczenia nabiera więc promowanie i zwiększanie na szczeblu krajowym i międzynarodowym dostępu do uczenia się przez całe życie i uczestnictwa w nim wszystkich osób, w tym osób znajdujących się w trudnej sytuacji.

Uzyskanie określonej kwalifikacji poświadcza osiągnięcie przypisanych efektów kształcenia, których istota sprowadza się do stwierdzenia, że efekty kształcenia określają, co uczący się powinien wiedzieć, rozumieć i być zdolny zrobić po zakończeniu pewnego okresu kształcenia.

Rys. 1. Czynniki wpływające na proces definiowania efektów kształcenia dla programów kształcenia.

Źródło: [2]

Istnieje wiele mniej lub bardziej formalnych definicji pojęcia „efekty kształcenia”. Zgodnie z definicją Parlamentu Europejskiego „efekty uczenia się” oznaczają określenie tego,

co uczący się wie, rozumie i potrafi wykonać po ukończeniu procesu uczenia się, które dokonywane jest w kategoriach wiedzy, umiejętności i kompetencji [5].

Na poziomie programu studiów celowe jest rozróżnienie następujących rodzajów efektów kształcenia [1]:

- ogólne (generyczne) – charakterystyczne dla danego poziomu kształcenia (np. dla studiów I stopnia), w znacznym stopniu niezależne od kierunku studiów;
- „dziedzinowe” – charakterystyczne dla danego poziomu kształcenia w określonym szerokim obszarze kształcenia, obejmującym całą grupę kierunków studiów (np. dla kierunków technicznych);
- szczegółowe – specyficzne dla danego programu studiów i jego konkretnej realizacji w danej uczelni lub jednostce prowadzącej studia.

Przedmiotem Zalecenia Parlamentu Europejskiego i Rady z 23 kwietnia 2008 r. w Europejskich Ramach Kwalifikacji dla uczenia się przez całe życie są efekty uczenia się zdefiniowane w trzech kategoriach [5]:

- a) „wiedza” oznacza efekt przyswajania informacji poprzez uczenie się. Wiedza jest zbiorem faktów, zasad, teorii i praktyk powiązanych z dziedziną pracy lub nauki. W kontekście europejskich ram kwalifikacji wiedzę opisuje się jako teoretyczną lub faktograficzną;
- b) „umiejętności” oznaczają zdolność do stosowania wiedzy i korzystania z know-how w celu wykonywania zadań i rozwiązywania problemów. W kontekście europejskich ram kwalifikacji umiejętności określa się jako kognitywne (obejmujące myślenie logiczne, intuicyjne i kreatywne) oraz praktyczne (obejmujące sprawność i korzystanie z metod, materiałów, narzędzi i instrumentów);
- c) „kompetencje” oznaczają udowodnioną zdolność stosowania wiedzy, umiejętności i zdolności osobistych, społecznych lub metodologicznych okazywaną w pracy lub nauce oraz w karierze zawodowej i osobistej; w europejskich ramach kwalifikacji, kompetencje określone są w kategoriach odpowiedzialności i autonomii.

2. TURYSTYKA I REKREACJA JAKO KIERUNEK KSZTAŁCENIA W ŚWIETLE KRK

Kształcenie na kierunku *Turystyka i Rekreacja* promuje absolwentów posiadających odpowiednie kompetencje zawodowe odpowiadające potrzebom nowoczesnych przedsiębiorstw działających na rynku usług turystycznych. Do opracowania programu kształcenia na Uniwersytecie Technologiczno – Humanistycznym w Radomiu na kierunku *Turystyka i Rekreacja* został powołany Zespół, który podczas zebrań roboczych opracowywał program kształcenia zgodny z KRK. Zespół zdefiniował grupy przedmiotów i na ich podstawie przygotował matrycę efektów kształcenia w odniesieniu do wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych, uwzględniającą przedmioty podstawowe, kierunkowe i modułowe – obowiązkowe i wybieralne, a także przedmioty kształcenia ogólnego. Ponadto w ramach prowadzonych prac Zespół przygotował do wyboru trzy moduły kształcenia, które pozwalają studentom na zdobycie wiedzy w zakresie hotelarstwa, organizacji i obsługi technicznej w turystyce i rekreacji oraz w zakresie turystyki i rekreacji zdrowotnej.

Mając możliwość dokonania wyboru w zakresie umiejscowienia kierunku *Turystyka i Rekreacja* Zespół przyjął, że jest on kierunkiem interdyscyplinarnym, dzięki czemu studenci zdobywają wiedzę z zakresu nauk społecznych, przyrodniczych i technicznych. Uzyskana, wszechstronna wiedza pozwala absolwentom działać w sposób przedsiębiorczy i kreatywny na rynku usług turystycznych, a także dostosowywać się do zmieniających się potrzeb rynku pracy.

Wg założeń Zespołu opracowującego efekty kształcenia – *Turystyka i Rekreacja* w odniesieniu do nauk społecznych koncentruje się na rozumieniu podstawowych zjawisk

społecznych i ich miejsca w systemie nauk z uwzględnieniem różnych rodzajów struktur społecznych, więzi społecznych i relacji pomiędzy nimi w skali krajowej, międzynarodowej i międzykulturowej. Ponadto uwzględnia podstawową wiedzę o człowieku jako podmiocie konstytuującym te struktury społeczne i zasady ich funkcjonowania – a także wiedzę o normach i regułach prawnych, organizacyjnych, moralnych, etycznych organizujących te struktury i instytucje społeczne wraz z rządzącymi nimi prawidłowościami, kształtującymi zmiany i sposoby ich działania. Obejmuje poglądy na temat struktur i instytucji społecznych, rodzajach więzi społecznych i ich historycznej ewolucji, rozumieniu podstawowych pojęć i zasad z zakresu ochrony własności przemysłowej, prawa autorskiego oraz wiedzy w zakresie ogólnych zasad tworzenia i rozwoju form indywidualnej przedsiębiorczości.

Turystyka i Rekreacja na Uniwersytecie Technologiczno – Humanistycznym jako kierunek interdyscyplinarny zgodnie z przyjętymi założeniami uwzględnia nauki przyrodnicze, koncentrujące się w szczególności na rozumieniu podstawowych zjawisk i procesów przyrodniczych, w tym interpretacji zjawisk i procesów przyrodniczych dokonywaną w oparciu o podstawy empiryczne z wykorzystaniem metod matematycznych i statystycznych. Dzięki tym naukom możliwe jest zrozumienie podstawowych zjawisk i procesów przyrodniczych wykorzystujących podstawową wiedzę w zakresie terminologii przyrodniczej, matematyki, fizyki i chemii pozwalające na opisywanie i interpretowanie zjawisk przyrodniczych przy użyciu różnych technik i narzędzi badawczych właściwych dla studiowanego kierunku studiów. Istotnym aspektem tego obszaru jest możliwość powiązań między osiągnięciami w naukach przyrodniczych a możliwościami ich wykorzystania w życiu społeczno-gospodarczym, z uwzględnieniem zrównoważonego użytkowania różnorodności biologicznej.

Trzecim wskazanym przez Zespół obszarem kształcenia na kierunku *Turystyka i Rekreacja* są nauki techniczne. Obejmują one wiedzę ogólną dotyczącą kluczowych zagadnień z zakresu matematyki, fizyki i chemii oraz innych obszarów przydatną do formułowania i rozwiązywania prostych zadań. Zakwalifikowanie *Turystyka i Rekreacja* jako dyscypliny technicznej jest związane z nabywaniem przez studentów podstawowych umiejętności inżynierskich, w tym między innymi posługiwanie się technikami informacyjno-komunikacyjnymi, planowanie i przeprowadzanie eksperymentów, w tym pomiarów i symulacji komputerowych oraz interpretowanie uzyskanych wyników i wyciąganie wniosków, formułowanie i rozwiązywanie zadań inżynierskich z wykorzystaniem metod analitycznych, symulacyjnych i eksperymentalnych, dokonywanie wstępnej analizy ekonomicznej podejmowanych działań inżynierskich.

Jako przedmiot badań na kierunku *Turystyka i Rekreacja* Zespół wskazał analizę zjawisk społecznych, kulturowych, politycznych, prawnych i ekonomicznych, wykonywaną z wykorzystaniem podstawowej wiedzy teoretycznej do analizowania i prognozowania procesów i zjawisk społecznych w oparciu o standardowe metody i narzędzia oraz prawidłową ich interpretację. Absolwent tego kierunku posiada umiejętność posługiwania się systemami normatywnymi: prawnymi, zawodowymi i moralnymi w celu rozstrzygnięcia dylematów pojawiających się w pracy zawodowej.

Ponadto efektem kształcenia na kierunku *Turystyka i Rekreacja* wg założeń Zespołu jest rozumienie potrzeby uczenia się przez całe życie, uzupełniania i doskonalenia nabytej wiedzy i umiejętności, odpowiedniego określania priorytetów służących realizacji określonego w sposób samodzielny zadania, identyfikowania i rozstrzygnięcia dylematów związanych z wykonywaniem zawodu. Absolwent tego kierunku potrafi pracować w grupie, pełniąc różne role, jest skłonny uczestniczyć w przygotowywaniu projektów społecznych, politycznych, gospodarczych i obywatelskich z uwzględnieniem aspektów prawnych, ekonomicznych i politycznych, a także myśleć i działać w sposób przedsiębiorczy.

Na Uniwersytecie Technologiczno – Humanistycznym w Radomiu nie prowadzi się innych studiów o podobnie zdefiniowanych celach i efektach kształcenia.

W tabeli 1. przedstawiono przyporządkowanie przedmiotów, jakiego dokonał Zespół opracowujący efekty kształcenia na kierunku Turystyka i Rekreacja, do obszarów, dziedzin i dyscyplin naukowych.

Tab.1. Przyporządkowanie przedmiotów na kierunku *Turystyka i Rekreacja* do obszarów, dziedzin i dyscyplin naukowych

1. Obszar nauk społecznych		
Dziedzina nauk społecznych	Dziedzina nauk ekonomicznych	Dziedzina nauk prawnych
Dyscypliny		
Nauki o mediach Nauki o poznaniu i komunikacji społecznej Pedagogika Psychologia Socjologia	Finanse Nauki o zarządzaniu Ekonomia	Prawo
Fizjologia człowieka Psychologia Podstawy turystyki Podstawy rekreacji Pedagogika czasu wolnego Techniki negocjacji i mediacji Turystyka i rekreacja wodna/ górska Socjologia Filozofia i etyka Informacja i promocja turystyczna	Ekonomia Zarządzanie Ekonomika turystyki i rekreacji Podstawy przedsiębiorczości/ Podstawy marketingu Podstawy statystyki/ Badania operacyjne Hotelarstwo Podstawy ekonomiczno - prawne w hotelarstwie Jakość i standaryzacja usług hotelarskich Podstawy rachunkowości w hotelarstwie/Podstawy finansów w hotelarstwie Organizacja i zarządzanie przedsiębiorstwem hotelarskim/Organizacja usług hotelarskich Etykieta w hotelarstwie/Techniki i metody obsługi klienta Badania rynku turystycznego/ Rynki turystyczne Organizacja i planowanie wycieczek/ Podstawy zarządzania wellness i SPA Zarządzanie zasobami ludzkimi/ Organizacja i planowanie wycieczek Finanse i rachunkowość przedsiębiorstw/ Obsługa finansowa w turystyce Planowanie imprez turystycznych/ Organizacja przedsiębiorstwa turystycznego Zarządzanie jakością/ Zarządzanie jakością w turystyce Produkt turystyki prozdrowotnej Organizacja turystyki i rekreacji osób niepełnosprawnych/ Organizacja turystyki i rekreacji	Podstawy prawa Ochrona własności przemysłowej i prawo autorskie BHP i ergonomia

	osób starszych	
2. Obszar nauk przyrodniczych		
Dziedzina nauk biologicznych		Dziedzina nauk o Ziemi
Dyscypliny		
Ekologia Ochrona środowiska		geografia
Ekologia i ochrona środowiska Kształtowanie środowiska i ochrona przyrody Zagospodarowanie turystyczne i rekreacyjne Żywnienie człowieka Kuchnia Polska/świata Biomedyczne podstawy wypoczynku Turystyka i rekreacja ruchowa Wychowanie zdrowotne i promocja zdrowia Antropologia/ Antropomotoryka Gry i zabawy ruchowe/ Sporty rekreacyjne Podstawy fitness/ Technika i metodyka ćwiczeń Podstawy fizykoterapii/ Odnowa biologiczna Turystyka uzdrowskowa i SPA/ Ośrodki i centra odnowy biologicznej i rehabilitacji		Geografia turystyczna Agroturystyka Krajoznawstwo Turystyczne rejony Polski i Świata/ Geoturystyka Pilotaż wycieczek/ Atrakcje turystyczne Polski i Świata
3. Obszar nauk technicznych		
Dziedzina nauk technicznych		
Dyscypliny		
Architektura i urbanistyka Informatyka Telekomunikacja Transport		
Historia architektury i sztuki Technologie informacyjne Informatyka w turystyce i rekreacji Obsługa ruchu turystycznego Środki transportu w turystyce/Infrastruktura transportowa Logistyka hotelowa i zaopatrzenie Wyposażenie techniczne hotelu/Hotele w Polsce i na Świecie Informacja i systemy rezerwacji w hotelarstwie/ Systemy informatyczne w turystyce Technologie Internetowe Logistyka Bazy danych Telekomunikacja w turystyce/ Systemy łączności Sprzęt turystyczny - wybrane zagadnienia/ Elementy wyposażenia technicznego hotelu Multimedia w turystyce/ Techniki multimedialne		

Źródło: opracowanie własne na podstawie [4]

Wykaz przedmiotów zaprezentowany w ujęciu tabelarycznym (tabela 1.) odnoszący się do trzech obszarów - nauk społecznych, przyrodniczych i technicznych, znajduje swoje odzwierciedlenie w siatkach przedmiotów na kierunku *Turystyka i Rekreacja*. Obszar nauk społecznych został przez Zespół zdefiniowany w odniesieniu do dziedzin: nauk społecznych, ekonomicznych i prawnych, obszar nauk przyrodniczych obejmuje: dziedzinę nauk biologicznych z uwzględnieniem dwóch dyscyplin – ekologii i ochrony środowiska, i dziedzinę nauk o Ziemi uwzględniającą dyscyplinę: geografia. Obszar nauk technicznych koncentruje się na dziedzinie nauk technicznych, do której zaliczono następujące dyscypliny: architektura i urbanistyka, informatyka, telekomunikacja i transport.

Dominującą dyscypliną na kierunku *Turystyka i Rekreacja* jest nauka o zarządzaniu mieszcząca się w obszarze nauk społecznych. Dyscyplina ta jest nadrzędnym generatorem przedmiotów z zakresu zarządzania – w tym zarządzania przedsiębiorstwem, zarządzania wellnes i SPA, zarządzania zasobami ludzkimi, zarządzania jakością w turystyce, a także z zakresu finansów, marketingu oraz organizacji i planowania.

Zestawienie przedmiotów prowadzonych na kierunku Turystyka i Rekreacja zostało przez Zespół opracowane na podstawie wykazu obszarów wiedzy, dziedzin nauki i sztuki oraz dyscyplin naukowych i artystycznych zgodnie z załącznikiem do rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 8 sierpnia 2011r. i uwzględnia trzy obszary kształcenia definiując tym samym kierunek Turystyka i Rekreacja jako kierunek interdyscyplinarny.[6]

Każdy przedmiot znajdujący się w programie studiów na kierunku *Turystyka i Rekreacja* na Uniwersytecie Techniczno-Humanistycznym w Radomiu przyczynia się do osiągnięcia przez studenta założonych do tego programu efektów kształcenia uwzględniających obszar społeczny, przyrodniczy i techniczny. Poszczególne obszary kształcenia w odniesieniu do grup przedmiotów mają swoje przełożenie uwzględniające przynależność (wagę) poszczególnych efektów do zbioru efektów kształcenia dla rozpatrywanych obszarów kształcenia (tabela 2.) i liczbę punktów ECTS związanych z rozpatrywanymi obszarami kształcenia (tabela 3.).

Tab. 2. Procentowy udział efektów w poszczególnych obszarach kształcenia w programie studiów na kierunku *Turystyka i Rekreacja*

Obszar	Ogółem	Grupy przedmiotów									
		A-przedmioty podstawowe	B1- przedmioty kierunkowe	B2- przedmioty kierunkowe obieralne	Moduł kształcenia: Hotelarstwo		Moduł kształcenia: Organizacja i Obsługa Techniczna w Turystyce i Rekreacji		Moduł kształcenia: Turystyka i Rekreacja Zdrowotna		D- przedmioty kształcenia ogólnego
					C1- przedmioty specjalnościowe	C2 przedmioty specjalnościowe obieralne	C1- przedmioty specjalnościowe	C2 – przedmioty specjalnościowe obieralne	C1- przedmioty specjalnościowe	C2 – przedmioty specjalnościowe obieralne	
Przyrodniczy	16,7%	19,4%	15%	20%	15%	18%	17%	15%	20%	19%	11%
Społeczny	64%	60,8%	70%	60%	68,5%	62%	44%	63%	61%	63%	72,8%
Techniczny	19,3%	19,8%	15%	20%	16,5%	20%	39%	22%	19%	18%	16,2%

Źródło: opracowanie własne na podstawie [2;3]

Z danych liczbowych zawartych w tabeli 2. wynika, że obszarem dominującym na kierunku *Turystyka i Rekreacja* na Uniwersytecie Technologiczno – Humanistycznym w Radomiu, w odniesieniu do poszczególnych efektów kształcenia z zakresu wiedzy, umiejętności i kompetencji jest obszar społeczny, którego udział wynosi 64%. Udział ten wynika z przynależności poszczególnych przedmiotów do dyscyplin nauk społecznych, ekonomicznych i prawnych – przedmiotów, których znajomość według założeń Zespołu jest niezbędna do poznania prawidłowości funkcjonowania rynku usług turystycznych z uwzględnieniem panujących na nim praw, relacji i zależności.

Wg obliczeń dokonanych przez Zespół na podstawie matrycy efektów kształcenia w tabeli 3. zaprezentowano liczbę możliwych do osiągnięcia punktów ECTS w odniesieniu do obszarów kształcenia z uwzględnieniem grupy przedmiotów.

Tab. 3. Liczba punktów ECTS w poszczególnych obszarach kształcenia na kierunku *Turystyka i Rekreacja*

Obszar	Ogółem dla obszaru kształcenia (z uwzględnieniem średniej dla specjalności)	Grupy przedmiotów										
		A-przedmioty podstawowe	B1- przedmioty kierunkowe	B2- przedmioty kierunkowe obieralne	Moduł kształcenia: Hotelarstwo		Moduł kształcenia: Organizacja i Obsługa Techniczna w Turystyce i Rekreacji		Moduł kształcenia: Turystyka i Rekreacja Zdrowotna		D- przedmioty kształcenia ogólnego	Seminarium + Praktyka
					C1- przedmioty specjalności	C2 – przedmioty specjalności owe	C1- przedmioty	C2 – przedmioty specjalności owe	C1- przedmioty	C2 – przedmioty specjalności owe		
Przyrodniczy	26,3 (15,5%)	5,8	6	3,9	2,1	5,6	2,7	4,7	3,2	5,5	1,5	1,2
Spółeczny	110,4 (64,9%)	19,8	32	10,3	10,8	20,1	6,1	19,2	8,8	20,7	14,5	5,2
Techniczny	33,3 (19,6%)	8,4	5	3,8	2,1	6,3	6,2	8,1	3,0	5,8	4	1,6
Ogółem dla grupy przedmiotów	170* (100%)	34	43	18	15	32	15	32	15	32	20	8

* Suma punktów ECTS jaką student uzyskuje w ramach trzech obszarów kształcenia na kierunku Turystyka i Rekreacja bez uwzględnienia liczby punktów przypisanych pracy dyplomowej (10 punktów ECTS)

Źródło: opracowanie własne na podstawie [2;3]

Na podstawie zestawionych w Tabeli 3. danych liczbowych wynika, że w ramach obszaru społecznego student uzyskuje największą liczbę punktów, tj. 65% punktów ECTS. W ramach obszaru przyrodniczego i technicznego odpowiednio po 15,5% i 19,6% punktów ECTS.

Dominujący udział obszaru społecznego w przedmiotach realizowanych na kierunku *Turystyka i Rekreacja* na Uniwersytecie Technologiczno – Humanistycznym w Radomiu wynika z konieczności rozumienia zjawisk społecznych zachodzących na rynku usług turystycznych zarówno w skali krajowej jak i międzynarodowej. Istotą funkcjonowania w branży turystycznej jest posiadanie umiejętności zarządczych, których nieodzownym elementem jest wiedza o normach i regułach prawnych, organizacyjnych, moralnych, etycznych w zmieniającym się otoczeniu.

PODSUMOWANIE

Z krajowymi ramami kwalifikacji dla szkolnictwa wyższego w Polsce związane są oczekiwania dotyczące porównywalności efektów kształcenia (w wymiarze krajowym i międzynarodowym), stanowiące podstawę do łatwego porównania i uznawania stopni i dyplomów oraz innych świadectw – czyli kwalifikacji. Ponadto, do konsekwencji ich wdrożenia należy zaliczyć:

- wzrost autonomii i odpowiedzialności uczelni za tworzone i prowadzone programy studiów,
- ułatwienie modyfikacji i zmian w programach,
- lepsza, łatwiej dostępna i wszechstronna informacja (dla kandydatów na studia, dla osób pragnących uzupełnić swoje wykształcenie, dla pracodawców, i innych interesariuszy) dotycząca kompetencji uzyskiwanych przez absolwentów w ramach poszczególnych programów i ścieżek kształcenia oraz możliwości kontynuacji kształcenia w aspekcie uczenia się przez całe życie,
- wzrost dostępności kształcenia i zachęta do jego kontynuacji,

- zwiększenie integracji społecznej przez umożliwienie włączenia do listy osiągnięć w sferze kształcenia dokonań spoza obszaru kształcenia formalnego.

Warunkiem wprowadzenia Krajowych Ram Kwalifikacji w Polsce jest zmiana sposobu opracowywania programów studiów – podejście bazujące na efektach kształcenia wymaga więcej, niż tylko opis treści programowych. Integralnym elementem wprowadzenia zmian zgodnie z KRK powinna być możliwość różnicowania w uczelniach programów kierunków studiów, samodzielnego ich nazywania i ustalania zakresu treści programowych, zaprojektowanych w celu osiągnięcia zamierzonych efektów kształcenia. Związane jest to ze wzrostem odpowiedzialności uczelni zarówno za jakość jak i skuteczność przygotowywanych programów.

Opracowany przez Zespół program kształcenia dla kierunku Turystyka i Rekreacja został zatwierdzony uchwałą Nr XIV/02/03/2012 Rady Wydziału Transportu i Elektrotechniki Politechniki Radomskiej im. K. Pułaskiego z dnia 02.03.2012r. w sprawie programów kształcenia dla kierunku Turystyka i Rekreacja na studiach stacjonarnych i niestacjonarnych pierwszego stopnia o profilu ogólnoakademickim i obowiązuje od roku akademickiego 2012/2013.

Wprowadzenie Krajowej Ramy Kwalifikacji dla szkolnictwa wyższego w Polsce powinno pozytywnie wpłynąć na jakość i różnorodność opracowywanej oferty edukacyjnej polskich uczelni oraz lepiej dostosowywać programy studiów do oczekiwań, możliwości i predyspozycji studentów, co stanowi istotny element kształcenia masowego oraz zwiększającej się liczby studentów „nietradycyjnych” - zgłaszających indywidualne potrzeby. Większe zróżnicowanie kompetencji absolwentów jest naturalną konsekwencją tego procesu i wynika z konieczności lepszego dostosowania do zmieniających się wymagań rynku pracy.

BIBLIOGRAFIA

1. Autonomia programowa uczelni. Ramy kwalifikacji dla szkolnictwa wyższego, Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego, Warszawa 2011.
2. Kraśniewski A.: *Jak przygotowywać programy kształcenia zgodnie z wymaganiami Krajowych Ram Kwalifikacji dla Szkolnictwa Wyższego?* Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego, Warszawa 2011.
3. Programu kształcenia na kierunku Turystyka i Rekreacja, Politechnika Radomska, Radom 2012.
4. Rozporządzenia Ministra Nauki Szkolnictwa Wyższego z dnia 2 listopada 2011 w sprawie Krajowych Ram Kwalifikacji dla Szkolnictwa Wyższego.
5. Zalecenie Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 kwietnia 2008 r. w sprawie ustanowienia europejskich ram kwalifikacji dla uczenia się przez całe życie.
6. Załącznik do rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 8 sierpnia 2011r., Dz. U. Nr 179/11, poz. 1065.
7. Materiały źródłowe Zespołu opracowującego program kształcenia dla kierunku *Turystyka i rekreacja* na Wydziale Transportu i Elektrotechniki Uniwersytetu Technologiczno-Humanistycznego im. Kazimierza Pułaskiego w Radomiu.

KNOWLEDGE, SKILLS, SOCIAL COMPETENCE IN THE LIGHT OF NEW CONDITIONS OF NATIONAL QUALIFICATIONS FRAMEWORK FOR THE EXAMPLE OF DIRECTION TOURISM AND RECREATION

Abstract

The paper discusses the training program developed by the Team on the faculty of Tourism and Recreation at the University of Technology and Humanities in Radom, in relation to the National Qualifications Framework, taking into account the knowledge, skills and social competence.

In the first part of the considerations learning outcomes are defined as being the National Qualifications Framework.

In the other hand, presents the work of the Team that developed the education effects on the faculty of Tourism and Recreation at the University of Technology and Humanities in Radom. According to the assumptions, The Team located this faculty in three areas of education, considering it thereby as interdisciplinary.

Autorzy:

dr Bożena GRAD – Uniwersytet Techniczno – Humanistyczny w Radomiu

mgr Ewa FERENSZTAJN – GALARDOS – Uniwersytet Technologiczno – Humanistyczny w Radomiu

mgr Renata KRAJEWSKA – Uniwersytet Technologiczno – Humanistyczny w Radomiu